

Tehetséggondozás az egyetemi könyvtárosképzésben

BARÁTNÉ HAJDU Ágnes – BODA Gáborné KÖNTÖS Nelli

Az írás a Magyar Olvasástársaság (HUNRA) által 2015. április 11-én Debrecenben megrendezett „Tehetség – zene – olvasás” című konferencián elhangzott előadás szerkesztett és jelentősen kibővített változata.

Magyarországon az egyetemi könyvtárosképzés az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Bölcsészettudományi Karán az 1948/1949-es tanévben indult meg. A jelentkezési statisztikák kedvező tendenciája bizonyítja, hogy a tanszék alapítása óta eltelt közel hetven év alatt a szak mit sem veszített népszerűségéből és vonzerejéből.¹ A különböző tudásterületekre egyaránt rálátást nyújtó, interdiszciplináris könyvtárosképzés általános célja, hogy a könyvtár- és információtudomány területén olyan magasan kvalifikált, széles körű műveltséggel és értelmiségi felelősségtudattal rendelkező szakembereket képezzen, akik képesek a könyvtári és információs munkára, a könyvtári és információs intézmények vezetésére, szervezésére, döntések előkészítésére és meghozatalára, továbbá aktív szerepet játszanak a hazai és nemzetközi tudományos kutatásban és fejlesztésben.² A könyvtár- és információtudományi ismeretek oktatásában, kutatásában a különböző képző- és kutatóhelyeken más és más szempontok, illetve prioritások érvényesülnek, de a cél mindig közös: az elmélyült ismeretfeldolgozásra képes és elkötelezett hallgatók tehetségének felismerése és támogatása, pályán való elindulásuk felelősségteljes segítése.

A tehetséggondozás lehetőségeit és kereteit számtalan külső és belső tényező befolyásolja. Az ELTE 2008-ban kidolgozott tehetséggondozási koncepciója kiemeli,

hogy a többciklusú, bolognai rendszerű képzésre való áttérés teljesen új helyzetet teremtett a tehetséggondozásban, melyben a korábbi időszakra jellemző tehetség-kiválasztási, illetve -gondozási technikákat, intézményeket gyökeresen újra kellett gondolni. A felvételi rendszer átalakítása, a képzés kiszélesítése és a hallgatói létszám nagymértékű növekedése új kihívásokat hozott; ugyanis annak ellenére, hogy az ELTE hallgatóinak többsége a kiváló vagy jó eredménnyel végzett középiskolások közül kerül ki, mégis – szakonként változó arányban – a diákok nem elhanyagolható hányadánál az egyetemen derül ki, hogy az átlagosnál gyengébb a felkészültségük.³ Szintén kedvezőtlen helyzetet teremt az alapképzésben (BA), hogy „*az intézmények írásbeli és/vagy szóbeli felvételiket nem tarthatnak, így nem tudják megszűrni a – főként középiskolai érdemjegyek alapján – bekerülő hallgatókat (az MA-val ellentétben nincs bebeszólásuk a felvettek kiválogatásába).*”⁴ Mindezek után joggal merül fel a kérdés, hogy ha az alapképzésben az oktatás sebességét az átlagos hallgató tudásszintjéhez igazítjuk, akkor ezzel egyidejűleg miként biztosítható a kiváló képességű hallgatók speciális előmenetele és tehetségének kibontakoztatása?⁵

A tehetséggondozás korábban kialakult formáinak felülvizsgálatát és továbbfejlesztését célzó tehetséggondozási koncepció alapjaiban határozza meg a tehetséges hallgatók támogatásának intézményeit és módszereit az egyetemen. A koncepció a tehetséggondozás hat – egymásra épülő – szintjét különbözteti meg, melyek a Könyvtár- és Információtudományi Intézet⁶ valamennyi hallgatója számára elérhetőek:

1. a középiskolák és az egyetem;
2. tudományos diákkörök és kutatási műhelyek;
3. szakkollégiumok;
4. egyéni tehetséggondozási formák;
5. doktori iskolák;
6. mentorrendszer.

A továbbiakban azt kívánjuk bemutatni, hogy ezek a tehetséggondozási formák és programok – kiemelten pedig a tudományos diákköri munka – hogyan valósulnak meg az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézetében. Elképzeléseink és gyakorlatunk általánosítható az egyetemi könyvtársképzés teljes vertikumára.

A középiskolák és az egyetem

Gyakorló iskolái révén az ELTE speciális helyzetben van, hiszen a leendő hallgatók elérésének és megis-

merésének legkézenfekvőbb lehetőségét biztosítják ezek a gimnáziumok. A többi középiskolával való szorosabb együttműködés érdekében a 2012/2013-as tanév őszi félévében intézetünk mesterszakos (MA) végzős nappali tagozatos hallgatói ellátogattak több budapesti középiskolába, hogy az érettségi előtt álló diákok figyelmét ráirányítsák az informatikus könyvtáros képzésre, valamint az általunk kiadott diplomában rejlő elhelyezkedési lehetőségekre. A szervezők a következő öt budapesti gimnáziumban jártak: a Lónyay utcai Református Gimnáziumban, a Szent Margit Gimnáziumban, a Csík Ferenc Általános Iskola és Gimnáziumban, a Szinyei Merse Pál és a Szent Imre Gimnáziumban. Az előadásokon résztvevő diákok színes és informatív képet kaphattak többek között a BA és MA specializációkon, illetve a szakirányokon folyó munkáról és a Bölcsészettudományi Kar aktív hallgatói életéről, melyet jól kiegészített az a praktikus tájékoztató kiadvány, melyet végzős MA-s hallgatók állítottak össze a kampánykörút ötletgazdájának, Kiszl Péter intézetigazgatójának és a projekt vezetőjének, Stummer Jánosnak a segítségével.⁷

Tudományos diákkörök és kutatási műhelyek

Az ELTE Könyvtár- és Információtudományi Intézete hagyományosan nagy hangsúlyt fektet a kiemelkedő képességű hallgatók segítésére, a hallgatók tudományos munkára való motiválására. A kutatási műhelyeinkben zajló közvetlen interaktivitást igénylő, gyakorta tutoriális jellegű tudományos képzés mellett figyelemmel követjük hallgatóink érdeklődési területeit és kiemelten támogatjuk részvételüket a két évente megrendezésre kerülő Országos Tudományos Diákköri Konferenciákon (OTDK). Kutatási műhelyeink közös vonásaként kiemeljük azt a tényt, hogy valamennyi témában megvalósul a kutatás és az oktatás egysége, a hallgatók bevonása a kutatási munkákba. Hagyomány, hogy hallgatóink már tanulmányi idejük alatt aktív részeseivé válnak a kar, illetve az intézet szellemi műhelyeiben végzett munkának. A Könyvtár- és Információtudományi Intézetben – együttműködve a könyvtártudományi doktori (PhD) programmal – jelenleg is több kutatási műhely működik, melyek kézzelfogható eredményei a kutatómunka nyomán megjelenő monográfiák, tanulmánykötetek, folyóiratcikkek és egyéb publikációk, valamint a szakmai rendezvények és szakkolozatok. A műhelyekhez kapcsolódó tehetséggondozó projektek tudományos közleményekben is testet öltő eredményei közül az alábbiakban – terjedelmi okokból – csupán néhány

hallgatói közreműködéssel megvalósult, meghatározó és illusztratív közelmúltbeli válogatott példa kiemelésére van lehetőségünk.

1. Könyvtár- és információtudományi oktatásfejlesztési kutatási műhely

A műhely Kiszl Péter irányításával és *Sebestyén György* professor emeritus közreműködésével egyrészt a magyar felsőfokú könyvtárosképzés múltjának számos elemét tárta már fel, másrészt hozzájárult, hogy a könyvtárosképzést az információs társadalom elvárásainak és az EU integráció követelményrendszerének megfelelően lehessen korszerűsíteni. A műhely munkájába bekapcsolódott *Barátné Hajdu Ágnes* tanszékvezető, akinek számos publikációja jelent meg a felnőttképzés, illetve a könyvtárosképzés könyvtárpolitikai megközelítésének témakörében. Az informatikus könyvtáros BA és MA szakalapítások óta eltelt időszak legfrissebb fejleménye, hogy a képzés folyamatos korszerűsítése, az országos szakmai álláspontok kialakítása, illetve az intézményi

vélemények egységesítése érdekében a Debreceni Egyetem, az Eötvös Loránd Tudományegyetem, az Eszterházy Károly Főiskola, a Nyugat-Magyarországi Egyetem, a Pécsi Tudományegyetem, a Szegedi Tudományegyetem, valamint az Egyetemi Könyvtár-igazgatók Kollégiuma, az Informatikai és Könyvtári Szövetség, illetve a Magyar Könyvtárosok Egyesülete képviselői 2015. március 24-én az ELTE BTK-n tartott ülésükön megalakították a *Könyvtár- és Információtudományi Képzések Kollégiumát* (KIKK), melynek elnökévé Kiszl Pétert választották.*

2. E-könyv kutatási műhely

A műhely a digitális könyvkultúra gazdasági és társadalmi hatásait, a megváltozott kiadói és terjesztési konstrukciókat vizsgálja interdiszciplináris megközelítésben. Az e-könyvek tartalmi és technológiai kérdéseivel egyaránt foglalkozó műhely vezetője *Kerekes Pál*, az ELTE BTK KITI címzetes egyetemi docense, további résztvevői Kiszl Péter és Fodor János.**

* *KISZL Péter*: A könyvtárosi szakvizsga magyarországi gyökereiről képesítési rendszerünk 140 éves jubileumán = Könyvtári Figyelő, 61. évf. 2015. 2. sz. ; *KISZL Péter*: Könyvtártudomány elméletben és gyakorlatban – intézményi együttműködés az Eötvös Loránd Tudományegyetemen = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 61. évf. 2014. 7/8. sz. 251–266. p. ; *BARÁTNÉ HAJDU Ágnes*: Tehetséggondozás és pályakövetés, ahogy azt Fülöp Géza látta = Könyvtári Figyelő, 60. évf. 2014. 2. sz. 187–193. p. ; *Kiszl Péter* (szerk.): Trendek a hazai és nemzetközi könyvtárügyben. Eger, EKF Líceum Kiadó, 2013. 310 p. ; *BARÁTNÉ HAJDU Ágnes*: A könyvtáros továbbképzések rendszere = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 59. évf. 2012. 9. sz. 364–378. p. ; *KEREKES Pál*: E-könyvészet a könyvtárosképzésben = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 59. évf. 2012. 9. sz. 379–386. p. ; *Kiszl Péter* (szerk.): = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 59. évf. 2012. 9. sz. tematikus különszám a könyvtáros- és információs szakemberképzés legkorszerűbb trendjeinek elméletéről és gyakorlatáról ; *KÓRÓDY Judit*: Könyvtáros hallgatók szakmai gyakorlatainak tapasztalatai vállalati információs környezetben – felkészítés a munkaerőpiacra = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 59. évf. 2012. 9. sz. 387–398. p. ; *SEBESTYÉN György*: Az információmenedzsment térnyerése a 21. században, avagy a modern felsőoktatás egyik legnagyobb kihívása = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 59. évf. 2012. 9. sz. 355–363. p. ; *SEBESTYÉN György*: Masters of Library and Information Sciences: mesterképzés, elitképzés és tehetséggondozás az Eötvös Loránd Tudományegyetem Informatikai és Könyvtártudományi Intézetében. In: *Sebestyén György, Habók Lilla, Nemes László* (szerk.): II. Masters of Library and Information Science konferencia. Budapest, ELTE BTK Könyvtártudományi Szakos Hallgatói Érdekképviselő, 2011. 7–17. p. ; *KISZL Péter*: Ízlik-e a bolognai? A többciklusú informatikus könyvtárosképzés eddigi tapasztalatai = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 57. évf. 2010. 1. sz. 3–14. p. ; *SEBESTYÉN György*: Az egyetemi könyvtárosképzés ötven éve. Budapest, Eötvös Kiadó, 2002. 198 p.

** *KEREKES Pál*: Self-publishing: az ön-menedzselésű független könyv irodalmi és kiadói modellje. Budapest, Kossuth Kiadó, 2015. [E-könyv] ; *KEREKES Pál – KISZL Péter*: Az elektronikus könyvről - oktatáson innen és túl = Iskolakultúra, 25. évf. 2015. 3. sz. 56–71. p. ; *KEREKES Pál – KISZL Péter*: „Műszálás” olvasás - mérlegen a nyomtatott és az elektronikus szöveg = Könyv és Nevelés, 16. évf. 2014. 4. sz. 8–15. p. ; *KEREKES Pál – KISZL Péter*: E-book krónika: fejezetek az elektronikus könyv történetéből = Korunk, 25. évf. 2014. 10. sz. 15–26. p. , *BODA Gáborné KÖNTÖS Nelli*: Pro és kontra az e-könyvekről = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 61. évf. 2014. 11/12. sz. 438–443. p. ; E-könyv, e-olvasás szakmai nap (Országos Könyvtári Napok) ELTE BTK, 2014. október 15. Együttműködő partnerek: Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács, Informatikai és Könyvtári Szövetség. ; *FODOR János*: E-olvasásról a tagadás tükrében: egy bölcsészkar vita tanulságai = Könyvtári Figyelő, 60. évf. 2014. 4. sz. 481–485. p. ; *KEREKES Pál – KISZL Péter – TAKÁCS Dániel*: E-könyvészet. A digitális könyvkultúra alapvonásai. Budapest, ELTE BTK, 2013. 310 p. ; *KEREKES Pál*: Könyvsokk: feljegyzések a print és az elektronikus kiadványok közös történetének konfliktusairól. Budapest, Publio Kiadó, 2012. 80 p. ; *KEREKES Pál*: E-book kalauz. Budapest, Kossuth Kiadó, 2012. 394 p. ; *KEREKES Pál*: Akcióban az e-book! Budapest, Kossuth Kiadó, 2011. [E-könyv]

3. Korszerű menedzsment eljárások kutatási műhely

A műhely a modern menedzsment eljárások könyvtári és információs környezetben való gyakorlati alkalmazását vizsgálja Kiszl Péter vezetésével. A kutatásokban aktív szerepet vállalt *Barátné Hajdu Ágnes* az IFLA Tudásmenedzsment Szekcióban kifejtett munkájára építve, valamint *Boda Gáborné Köntös Nelli*, az ELTE Egyetemi Könyvtári Szolgálat 2010-es és 2013-as szervezeti önértékelésének külső moderátora, az Egyetemi Könyvtár által koordinált *K21 könyvtári minőségfejlesztési projekt* folyamatirányítási munkacsoportjának vezetője.*

4. Könyvtárak és az üzleti információ kutatási műhely

A műhely Kiszl Péter irányításával az üzleti információs rendszerek könyvtári környezetben történő alkalmazási lehetőségeit, a térítéses információszolgáltatások menedzselését vizsgálja. E kutatási témában szoros együttműködés alakult ki az üzleti információs piac legjelentősebb szereplőivel, különös tekintettel a céginformáció-szolgáltatókra (pl. Bisnode, Opten), valamint az MKE Műszaki Könyvtáros Szekció vállalati könyvtárosok csoportjára. A tudományos műhely – elsősorban az alapképzés (BA) információ- és tudásmenedzsment specializációjára, valamint a mesterképzés (MA) üzleti információme-

nedzser szakirányra támaszkodva – Magyarországon páratlan módon építi be a vállalkozói kompetenciákat az informatikus könyvtáros felsőfokú oktatásba, ezzel is segítve a végzett hallgatók elhelyezkedési esélyeit, akár könyvtári területen kívül is. Néhány kurzus országos szinten egyedülálló, illetve példa nélküli, hiszen a hazai szaktanszékek egyike sem foglalkozik ilyen mélységben és szerteágazóan az üzleti információszolgáltatás, az információmenedzsment, a szervezeti információgazdálkodás – tudományos közleményekben is testet öltő aktív hallgatói részvétellel kísért – komplex kutatásával.**

5. Könyv-, könyvtár- és sajtótörténeti kutatási műhely

Voit Krisztina néhai tanszékvezetőnk 2010-ben bekövetkezett halála miatt a műhely munkája átmenetileg megszakadt, de 2015 szeptemberétől *Bibor Máté János* vezetésével újra indul, a hozzá kapcsolódó, az informatikus könyvtáros alapszak könyvtörténet specializációjával egyetemben. *Bibor Máté János* a könyv-, könyvtár- és nyomdászattörténet (elsősorban a középkorra és a kora újkorra vonatkozóan), a magyar nyelvemlékkódexek, a zirci apátsági könyvtár története és ősnymotványai, valamint Gyulaffi Lestár erdélyi emlékiró élete és fennmaradt írásai terén fejti ki kutatói tevékenységét. A műhely munkájában az intézet további három oktatója is részt vesz: *Németh Katalin*, aki egyrészt a középkori írás-

* *BODA Gáborné KÖNTÖS Nelli*: A minőségügy a könyvtárügyért. In: Knapp Éva, Vajda Zsuzsanna (szerk.): *Hagyományok és kihívások*: 2014. Budapest, ELTE Egyetemi Könyvtár, 2015. 63–72. p. ; *BODA Gáborné KÖNTÖS Nelli*: Szervezeti önértékelés az ELTE Egyetemi Könyvtári Szolgálatában = EKE hírlevél, 11. évf. 2014. 2. sz. p. 9–12. ; *JUHÁSZ Éva*: Kiszervezzük vagy mégsem? Az outsourcing könyvtári alkalmazásának gyakorlatai = *Könyvtári Figyelő*, 61. évf. 2015. 1. sz. 43–52. p. ; *JUHÁSZ Éva*: Karcúsodjunk, de meddig? A lean menedzsment könyvtári vetületei = *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros*, 23. évf. 2014. 4. sz. 29–34. p. ; *BODA Gáborné KÖNTÖS Nelli*: Önértékelés gombnyomásra: a CAF online rendszer könyvtári adaptálásának lehetőségei = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 61. évf. 2014. 7/8. sz. 267–274. p. ; *KÖNTÖS Nelli*: Moodle az ELTE Egyetemi Könyvtárban: e-learning keretrendszerrel támogatott könyvtári önértékelés = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 59. évf. 2012. 7. sz. 278–292. p. ; *Kiszl Péter* (szerk.): *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 56. évf. 2009. 6. sz. Korszerű menedzsmenteljárások – tematikus különszám.

JUHÁSZ Éva: Titokzatos olvasók: a „mystery shopping” alkalmazása könyvtári környezetben = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 56. évf. 2009. 6. sz. 259–269. p. ; *HORVÁTH Sarolta*: Gondolatok a könyvtári panaszkezelésről = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 56. évf. 2009. 6. sz. 270–276. p. ; *TÓTH Gabriella*: A közkönyvtári szolgáltatások új dimenziói: az önkormányzati információellátás lehetőségei = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 56. évf. 2009. 6. sz. 277–282. p.

** *KÓRÓDY Judit*: Beszámoló a vállalati könyvtárosok 19. műhelybeszélgetéséről: 2014.11.27.: adatbázisok menedzselése = *MKE MKSZ híradó*, 2015. 1. sz. 6–7. p. ; *BARTON Dávid*: Üzleti információszolgáltatás az Egyesült Királyságban = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 61. évf. 2014. 5. sz. 167–184. p. ; *KISZL Péter*: Könyvtárak a közösségért – New Yorkban = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 61. évf. 2014. 9. sz. 315–330. p. ; *KISZL Péter*: Zavarosan halászók: villanások az üzleti információs piac kétes zónájából = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 58. évf. 2011. 8. sz. 348–358. p. ; *KISZL Péter*: Üzleti információ, céginformáció és a könyvtárak. Budapest, ELTE, 2005. 235 p. ; *KISZL Péter*: Az információgazdálkodás kihívásai a globális információs gazdaság korában = *Vezetéstudomány*, 36. évf. 2005. 2. sz. 38–46. p.

beliség, kritikai szövegkiadás területén, másrészt pedig a korszerű elektronikus adatbázisok irányában folytat kutatásokat. Barátné Hajdu Ágnes elsősorban a két világháború közötti, illetve kitekintéssel az 1945 utáni időszak könyv-, könyvkiadás-, könyvtár- és sajtótörténetének, valamint az olvasókörök működésének vonatkozásában végez gyűjtő, feltáró és elemző munkát. *Bella Katalin* területe pedig a magyar könyvkiadás és könyvkereskedelem története a 20. században, a gyermekirodalom, népszerű irodalom a 19. században, valamint a 18. századi elit olvasási szokásai, a tudományos élet szerveződése és működése a 18. században.*

6. Web 2.0 – Library 2.0 kutatóműhely

A műhely *Fodor János* vezetésével a közösségi web felhasználási lehetőségeit vizsgálja a hálózati közművelődés és tájékoztatás könyvtártudományi aspektusaiban. A korszerű kommunikációs formák és a mobil hálózathasználat trendjeire a tudásörökség gondozóinak is reagálniuk kell. A műhely folyamatosan vizsgálja a tudásterületek hálózati kommunikációs lehetőségeit, igényeit, a memória-intézmények jelenléti lehetőségét a közösségi médiában. A műhely minden évben mintaprojekteken teszteli a rendelkezésre álló lehetőségeket, s rendszeresen átfogó kutatásokat végez. Az eredményeket a szakajtóban, a folyamatos munka dokumentációját pedig blogján (kutatasinaplo.blogspot.hu) publikálja.**

7. Tartalomszolgáltatás és hálózati tájékoztatás műhely

A műhely a hálózati tájékozdási igények és a gyűjtemény-digitalizálás, tartalomszolgáltatás összehangolásának kérdéseivel foglalkozik, s kiemelt figyelmet fordít a művészeti és kulturális információk összefüggéseinek megjelenítésére, kutatva annak adekvát formáit. Fodor János vezetésével hálózati szöveg- és multimédiakiadásokon dolgoznak együttműködve többek között a Magyar Elektronikus Könyvtárral (MEK) és a FSZEK Budapest Gyűjteményével. Több helytörténeti, kortörténeti webes gyűjteményt hoztak már létre, így a FÉSZEK Klub dokumentumai alapján a klub hetvenes évekbeli életét feltáró adatbázist (<http://inaplo.hu/feszek/>), Kalota Béla várostörténeti fotógyűjteményeiből komplex webgyűjteményeket (iTtVoTT, Egyszerbolt), kronológiai gyűjtésekből kortörténeti adatbázist (mindennapiNapló: <http://inaplo.hu/t/>), de kiemelt projektjük *Fodor András* Kossuth-díjas költő és könyvtáros szakember hagyatékának (napló, levelezés, fényképek, filmek, versek) sajtó alá rendezése és komplex hálózati feldolgozása. A hagyaték egyes részleteinek digitalizálásában együttműködtek a Petőfi Irodalmi Múzeummal, digitalizálási munkájuk eredményei könyvsorozat formájában a Gondolat Kiadónál jelennek meg.***

* *BELLA Katalin*: Könyvtártörténet-írásunk az 1945 utáni korszakról. Konferencia az ELTE BTK-n = Könyvtári Levelező/lap, 27. évf. 2015. 4. sz. 3–8. p. [Könyvtártörténet-írásunk az 1945 utáni korszakról: korábbi és mostani munkálatok szimpózium. ELTE BTK, 2015. március 23. Projektvezető: Sonnevend Péter. Együttműködő partnerek: Könyvtár- és Információtudományi Intézet és Könyvtártudományi Doktori Program, Magyar Könyvtárosok Egyesülete Társadalomtudományi Szekció.] ; *BARÁTNÉ HAJDU Ágnes*: Hungarians in the history of the UDC. In: Wieslaw Babik (ed.): Knowledge Organization in the 21st Century: Between Historical Patterns and Future Prospects. Würzburg, Ergon Verlag, 2014. 244–251. p. ; *BELLA Katalin*: Daniel Ernst Jablonski and the “Res publica litteraria”: The role of a court priest in managing intellectual contacts in the 18th century = Első Század, 13. évf. 2014. 2. sz. 17–26. p. ; *BARÁTNÉ HAJDU Ágnes*: Társadalmi egyletek a két világháború között és a koalíciós időszakban. Hódmezővásárhely, Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata, 2013. 46 p. ; *BARÁTNÉ HAJDU Ágnes*: A tanítók és a Csongrád Vármegyei Általános Tanítóegyesület a két világháború közötti Hódmezővásárhelyen. In: Boda István Károly (szerk.): A könyvtártörténettől a jövő internetéig: tanulmányok a 70 éves Bényei Miklós köszöntésére. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2013. 92–106. p. ; *BIBOR Máté János*: Az Egyetemi Könyvtár Arany János kéziratai = Egyetemi Könyvtár Évkönyvei, 16. köt. 2013. 223–248. p. ; *NÉMETH Katalin*: A vasvári Domonkos Rendtörténeti Gyűjtemény = Könyvtári Figyelő, 57. évf. 2011. 4. sz. 774–778. p. ; *GYURCSÓ Júlia*: Idősb Szinyei József bibliográfia. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2011. 1. köt. Nyomatásban megjelent írásai és a róla szóló irodalom, 1848–2010. 343 p. 2. köt. Kéziratos hagyatéka, könyvtári és levéltári iratok, 1792–1913. 308 p.

** *FODOR János*: A megosztó hivatás: könyvtári jelenlét a Facebook közösségi oldalon 2013/2014-ben. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 61. évf. 2014. 7/8. sz. 275–294. p. ; *FODOR János*: Mestereket szólító tanítványok: MLS 3 konferencia az ELTE BTK informatikus könyvtáros hallgatóinak szervezésében = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 23. évf. 2014. 7. sz. 39–41. p. ; *FODOR János*: Online alkalmazások könyvtárosoknak. In: *Sebestyén György, Habók Lilla, Nemes László* (szerk.): II. Masters of Library and Information Science konferencia. Budapest, ELTE BTK Könyvtártudományi Szakos Hallgatói Érdekképviselet, 2011. 79–81. p.

8. Olvasás, gyermekirodalom, információs műveltség és digitális írástudás kutatási műhely

A műhelyben az olvasásszociológia, -pedagógia és -pszichológia, valamint az olvasáskutatás területén végzett feltáró és elemző munkák Barátné Hajdu Ágnes tanszékvezető irányításával folynak. A vizsgálódások elsősorban a terület jellemzőinek tanulmányozására, és az ezzel kapcsolatos kompetenciák metodikai és diszciplináris ismeretére fókuszálnak. A kutatások főbb témakörei: az olvasás szerepe a 21. században, a gyermekek személyiségfejlődésére és önismeretére gyakorolt hatása, tantárgyközi olvasásfejlesztés, szövegértés, funkcionális analfabétizmus, digitális írástudatlanság. A műhely további tagjai Fodor János, *Senkei-Kis Zoltán* és Boda Gáborné Köntös Nelli.*

9. Könyvtárpedagógia, könyvtárhasználati és használóképzési kutatási műhely

A műhely döntően a Könyvtárostanárok Egyesülete és a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tevékenységéhez, valamint a könyvtárpedagógiai, könyvtárostánár képzéshez kapcsolódó kutatásokra, oktatási tapasztalatokra alapozva hiánypótló írások és kiadványok megszületését segíti elő és támogatja. A könyvtári és

a könyvtárhasználati szakorák módszertani és gyakorlati kérdései mellett a műhely vizsgálja továbbá a könyvtárostanárok munkáját és az iskolai könyvtárak működését meghatározó jogszabályi kereteket is. Vezetője Barátné Hajdu Ágnes, tagjai Németh Katalin és Boda Gáborné Köntös Nelli.**

Az ELTE bölcsészkarán a tudományos diákkörök egy-egy intézethez, tanszékhez, vagy egy-egy speciális szakterülethez kötődnek, melyekben a kutatás iránt érdeklődők további ösztönzést és segítséget kapnak elképzeléseik és kutatási terveik megvalósításához. A mindenkori képzési célokkal, valamint az intézeti tehetséggondozással összhangban legkiválóbb hallgatóink rendszeresen szerepelnek a helyi és az Országos Tudományos Diákköri Konferenciákon. A Könyvtár- és Információtudományi Intézet tudományos diákköre – Barátné Hajdu Ágnes javaslatára – 2014 nyarán vette fel a képzőhely egykori tanszékvezetőjének, *Fülöp Gézá*nak a nevét és vált Fülöp Géza Könyvtártudományi Diákkörre. Fülöp Géza közel 25 éven át vezette az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT) Pedagógiai, Pszichológiai, Andragógiai és Könyvtártudományi Szakmai Bizottságában a Könyvtártudományi alszekció munkáját, és így egyben irányította a hallgatói tehetséggondozás ezen országos fórumát.⁸ Az intézeti tudományos diákkör vezetőjének, Barátné Hajdu Ágnesnek az isko-

*** Fodor János (szerk.): Kulcsolt vállak tengelye: összegyűjtött esszék. Budapest, Gondolat Kiadó, 2014. 454 p. *FODOR János*: A webre fordított nap: egy hálózati életműkiadás margójára. Budapest, Kossuth Kiadó, 2014. [E-könyv] ; Fodor János (szerk.): Különös szép hajsza: Fodor András összegyűjtött versei I. köt. 1944–1976. Budapest, Gondolat Kiadó, 2013. 551 p. ; Fodor János (szerk.): A párbeszéd oltalma: Fodor András összegyűjtött versei. II. köt. Budapest, Gondolat, 2013. 498 p. , ITTIVOTT: Itt ivott Budapest – helytörténeti adatbázis Kalota Béla fotógyűjteménye alapján: <http://inaplo.hu/ittivott/> Egyszerbolt: kis boltokat és üzleteket megőrző adatbázis Kalota Béla „Eltűntek” című fotósorozata alapján: <http://1xbolt.blogspot.hu/>

* Hallgatóink közreműködése Barátné Hajdu Ágnes koordinálásával a *The World Through Picture Books 2.* kiadásának, a magyar gyermekirodalomról szóló fejezetének összeállításában. Annie Everall, Viviana Quiñones (ed.): *The World Through Picture Books: Librarians' favourite books from their country.* (Expanded 2nd ed.) Hague, IFLA Headquarters, 2015. 218 p. ; *SENKEI-KIS Zoltán – KOLTÓI Lilla*: Információs kompetenciák vizsgálata könyvtáros és tanítóképzős egyetemi és főiskolai hallgatók körében = *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros*, 23. évf. 2014. 4. sz. 35–42. p. ; *SENKEI-KIS Zoltán*: Olvasás, tudásmegosztás és szerzői jog = *A szív*, 98. évf. 2012. 9. sz. 31–34. p. ; Nagy Attila, Imre Angéla, Köntös Nelli (szerk.): *Az olvasás esszántárgyi feladat.* Szombathely, Savaria University Press, 2011. 291 p.

** BARÁTNÉ HAJDU Ágnes: Könyvtárosok identitásának meghatározó elemei: A könyvtárosok szerepe a változó társadalmi környezetben. In: Szirmai Éva, Újvári Edit (szerk.): *A csoportidentitás szemiotikája.* Szeged, SZEK JGYF Kiadó, 2015. 19–33. p. ; BARÁTNÉ HAJDU Ágnes: Diákok olvasási szokásai két szegedi középiskolában. Első rész: A minta és a szabadidős tevékenységek = *Könyv és Nevelés*, 16. évf. 2014. 3. sz. 34–52. p. ; BARÁTNÉ HAJDU Ágnes: Diákok olvasási szokásai két szegedi középiskolában. Második rész: Olvasás és olvasmányok = *Könyv és Nevelés*, 16. évf. 2014. 4. sz. 16–32. p. ; Barátné Hajdu Ágnes, Cs Bogyó Katalin, Eigner Judit (szerk.): *Könyvtárhasználati óravázlatok.* Budapest, Könyvtárostanárok Egyesülete, 2013. 331 p. , BARÁTNÉ HAJDU Ágnes: A könyvtárpedagógia felelőssége és lehetőségei a kultúráközvetítésben. A kultúráközvetítés szinterei. In: Csernovitz Adél, Szegedi Eszter (szerk.): *Munkaerőpiac-orientált felsőoktatás: Ötletek, bevált gyakorlatok az „Új készségek és munkahelyek” nevű európai kezdeményezéshez.* Budapest, Tempus Közalapítvány, 2012. 38–45. p.

lateremő munkáját jól jelzik a tehetséggondozáshoz kapcsolódó különböző szakmai elismerések.*

Az intézet tudományos diákkörében, az oktatás során évente házi versenyeken mérjük a hallgatók felkészültségét, lehetőséget biztosítva arra, hogy az általános felkészültség mellett egy-egy területen minél elmélyültebb ismereteket és kellő jártasságot szerezhessenek. A helyi fordulók sikerein túl, az elmúlt huszonöt évben az Országos Tudományos Diákköri Konferenciákon közel harminc dolgozattal szerepeltek hallgatóink.⁹ 2011-ben négy, 2013-ban pedig öt indulónk volt. A dolgozatok írói mindeddig szép helyezéseket értek el. Az egri Eszterházy Károly Főiskolán megtartott OTDK-n a Könyvtártudományi alszekció első, második és harmadik helyezetteje és különdíjasa is intézetünkben került ki. A 2015-ös XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Pedagógiai, Pszichológiai, Andragógiai és Könyvtártudományi Szekciójában pedig – melynek házigazdája a Debreceni Egyetem volt – öt dolgozattal vettek részt hallgatóink.**

Közülük *Dula Marina* második helyezést ért el, míg *Császár János* és *Kőműves Renáta* különdíjat kapott. (A díjazott műveket a Könyvtári Figyelő folyamatosan be fogja mutatni.) Az Országos Tudományos Diákköri Konferenciákon kívül, további kiváló bemutatkozási lehetőséget kínál a technológiai kutatásokkal foglalkozó, tehetséges egyetemistáknak az Országos Széchényi Könyvtár által 2010 márciusában, a TÁMOP 3.2.4-08/2-2009-0002 pályázati program keretében létrehozott *K2 Kísérleti Műhely*. A műhely előadói között több alap-, illetve mesterképzésben részt vevő hallgatónk (*Barton Dávid*, *Benedek Jan-*

ka, *Mészáros Kornélia*, *Pál Vanda*, *Strbka Eszter*) szerepelt már. Barton Dávid és Pál Vanda előadása nyomtatásban is megjelent a Könyvtári Figyelőben.¹¹ A legutóbbi, 2015. május 20-án megtartott rendezvényen „Mikrotranzakciós módszerek felhasználása könyvtári környezetben” címmel *Dudarjev Vitális*, végzős MA-s hallgatónk tartott előadást.

Oktatóink fontos törekvése, hogy a hallgatói gyakorlatok, illetve az önálló kutatómunkán alapuló, tudományos igényű pályamunkák eredményei nyilvánosak legyenek és publikációk formájában a szélesebb szakmai közönséghez is eljussanak, illetve megjelenjenek a hazai könyvtári szaksajtóban. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a nyilvánosság és az értékteremtés felelőssége ösztönzően hat a hallgatókra, és éppúgy alkalmas a tehetséges és hivatástudattal kutató hallgatók felismerésére, mint a hibák, a fejlesztendő gyengeségek megismerésére, és egyben oktatási módszereink finomítására. A publikációkhoz kapcsolódva, további ösztönző és szellemileg inspiráló erőt jelenthet az a kezdeményezés, mely *Fonyó Istvánné* főszerkesztő és *Kiszl Péter* intézetigazgató, doktori programvezető megállapodása alapján, Barátné Hajdu Ágnes tanszékvezető közreműködésével jött létre annak érdekében, hogy a mesterképzésben részt vevő tehetséges hallgatók, de elsősorban a doktoranduszok lehetőséget kapjanak egy-egy érdekesebb, gyakran tanulmányaikhoz kapcsolódó külföldi cikk referálására a Tudományos és Műszaki Tájékoztatás című szakfolyóiratban.***

A tehetségek kiválasztása és támogatása terén fontos szerepet töltenek be a különböző egyetemi pályázatok, ezért külön kell szólnunk a Szakos Hallgatói

* 1994-ben és 1997-ben Pro Scientia dolgozat irányító tanára volt, amikor is átvehette az MTA elismerő oklevelét, 2002-ben a Tudással Magyarországgért emlékplakettet, 2007-ben a Mestertanári elismerést, 2011-ben pedig OTDK Jubileumi Emlékéremet.

** *BRÉM Zsuzsanna – DUBNICZKY Zsolt*: Környezetbarát fenntarthatóság a könyvtárakban. Témavezető: Barátné Hajdu Ágnes¹⁰; *CSÁSZÁR János*: Információbiztonsági kérdések a XXI. században. Témavezető: Senkei-Kis Zoltán. ; *DULA Marina*: Többnyelvű teauruszok. Témavezető: Barátné Hajdu Ágnes ; *KŐMŰVES Renáta*: Brian Campbell Vickery osztályozási elképzelései. Témavezető: Barátné Hajdu Ágnes ; *VIG Dániel*: Nyelveken és kultúrákon átívelő többnyelvű információkeresés. Témavezető: Barátné Hajdu Ágnes

*** Például: YANG, Sharon Q. – HOFMANN, Melissa A.: Next generation or current generation?: A study of the OPACs of 260 academic libraries in the USA and Canada. = *Library Hi Tech*, Vol. 29. 2011. No. 2. 266-300. p. Ref.: *Dávid Adrienne*: Hol tart a következő generációs katalógus? : 260 amerikai és kanadai egyetemi könyvtár online katalógusának vizsgálatát bemutató tanulmány = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 62. évf. 2015. 1. sz. 28–31. p. ; WILLIAMS, Shirley A. – TERRAS, Melissa M. – WARWICK, Claire: What do people study when they study Twitter? Classifying Twitter related academic papers = *Journal of Documentation*, Vol. 69. 2013. Iss. 3. 384-410. p. Ref.: *Sörény Edina*: A Twitter átfogó vizsgálata = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 61. évf. 2014. 4. sz. 158–161. p. ; MORATO, Jorge Luis – SANCHES-CUADRADO, Sonja – DIMOU, Christos: Evaluation of semantic retrieval systems on the semantic web = *Library Hi Tech*, Vol. 31. 2013. No. 4. 638-656. p. Ref.: *Vass Johanna*: A szemantikus web visszakereső rendszereinek értékelése = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 61. évf. 2014. 7/8. sz. 301–305. p.

Érdekképviseléssel kialakított támogató kapcsolatainkról, melynek kapcsán igyekszünk motiválni és segíteni a diákokat a Bölcsészettudományi Kar Hallgatói Önkormányzatának Tudományos Bizottsága által szervezett *Tudományos Ösztöndíj Pályázaton* való részvétellel és pályamunkák készítésére. A dolgozatok értékelésének és minősítésének folyamatában intézetünk valamennyi oktatója részt vesz. Az oktatók és a Szakos Hallgatói Érdekképviselőlet ösztönzésére, közös fellépésüknek köszönhetően az elmúlt tíz évben az alábbi dolgozatok születtek.

2005/2006 tavaszi félév: *KARDOS András: Informatikát bölcsészeknek?*
KÖNTÖS Nelli: A nyelvtanulás offline és online információforrásai

2006/2007 őszi félév: *KARDOS András: Az „et al” projekt*

2008/2009 tavaszi félév: *KÁMÁN Veronika: Minőségbiztosítás tartalmi kérdései a könyvtári munkafolyamatokban ; SÁRPÁTKI Ádám: A könyvtárak és a közösségi hálózatok kapcsolata. Milyen lehetőségei vannak ma egy könyvtárnak a közösségi portálokon?*

2009/2010 őszi félév: *HABÓK Lilla: Könyvtári honlapok és blogok újdonságai, összehasonlítása*

2009/2010 tavaszi félév: *KOLETÁR Katalin Flóra: Information seeking behaviour – Információkereső viselkedés és modelljei , SZARKA Beáta: A Nyugat előzményei.*

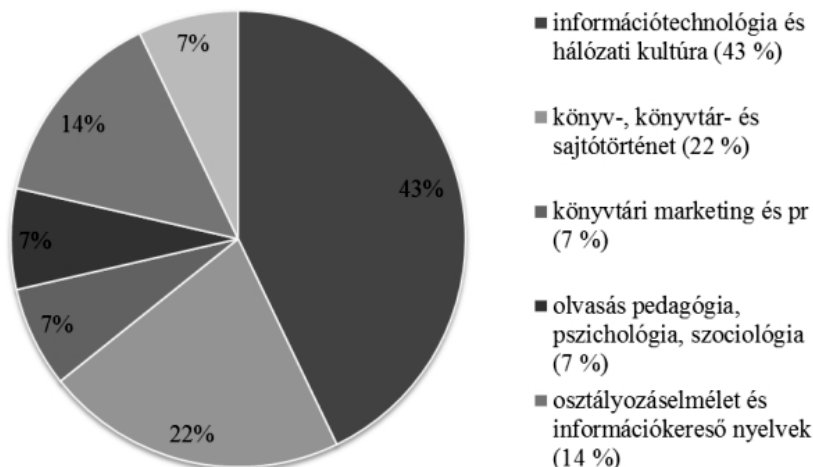
2010/2011 tavaszi félév: *BÁCSI Fanni Ágnes: A Vasárnapi Újság (1854-1921) ; BENEDEK Janka: Bajcsy-Zsilinszky Endre – A meg nem értett ember , STRBKA Eszter Gyöngyi: Többnyelvű teauruszok, RDF, NKOS, FRISAD*

2011/2012 őszi félév: *STRBKA Eszter Gyöngyi: Az egyetemi könyvtárak belső szervezeti kommunikációja Feltérképező kérdőív korai eredményei*

2011/2012 tavaszi félév: *NAGY Kornélia: Ceglédi Munkás Olvasókör ; SZARKA Beáta: Modern osztályozási törekvések a római ISKO konferencia tükrében*

A Tudományos Ösztöndíj Pályázatra beküldött dolgozatok címeit áttekintve igen gazdag kép rajzolódik ki. A különböző érdeklődési körű hallgatók által feldolgozott témák a könyvtár- és információtudomány legfontosabb és aktuális kérdéseit járják körül. A pályaművek sokszínűségének köszönhetően történeti jellegű és korszerű témák egyaránt előfordulnak. A dolgozatok tematikus megoszlását az alábbi ábra mutatja.

A Tudományos Ösztöndíj Pályázat dolgozatainak tematikus megoszlása 2005 és 2012 között

1. ábra

A Tudományos Ösztöndíj Pályázat dolgozatainak tematikus megoszlása 2005 és 2012 között

Szakkollégiumok

Az egyetemi tehetséggondozás speciális és nagy történelmi múlttal rendelkező intézményei a szakkollégiumok. Az ELTE-n jelenleg az alábbi öt szakkollégium működik.

- *Eötvös József Collegium* (1895-) – több képzési területről, a Bölcsészettudományi Karról, a Természettudományi Karról, az Informatikai Karról, illetve a Társadalomtudományi Karról vesz fel hallgatókat. Honlap: <http://honlap.eotvos.elte.hu/>
- *Bibó István Szakkollégium* (1983-) – jogász- és politológus-szakkollégium. Honlap: <http://bibo.elte.hu/>
- *Bolyai Kollégium* (1992-) – a Természettudományi Kar, valamint az Informatikai Kar szakkollégiuma. Honlap: <https://www.bolyai.elte.hu/>
- *Angelusz Róbert Társadalomtudományi Szakkollégium* (2004-) – a Társadalomtudományi Kar szakkollégiuma. Honlap: <http://angelusz.elte.hu/>
- *Illyés Sándor Szakkollégium* (2007-) – hallgatói a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karról, a Pedagógiai és Pszichológiai Karról, illetve a Tanító- és Óvóképző Karról érkeznek. Honlap: <http://www.isszakkollegium.hu/>

Az öt kollégium együttesen lefedi az egyetemen művelt valamennyi képzési és tudományterületet, és így minden kar hallgatójának – tanulmányaik kezdetétől fogva – lehetőséget biztosítanak a magas színvonalú tudományos munkára, tehetségük kibontakoztatására. Mindemellett a szakkollégiumok fontos szerepet játszanak a tudomány körül szerveződő hallgatói közösség kialakításában és fenntartásában.¹² A kollégiumokban a tudományos munka szakmai műhelyek keretében folyik, ahol a résztvevőknek magas szintű követelményeknek kell megfelelni. A kollégiumok a szakos tanrendekhez kapcsolódva saját hallgatóik számára kis létszámú, emelt színvonalú szakszemináriumokat szerveznek, melyek az alapképzés keretében nem, vagy alig érintett tudáselemek átadására szolgálnak.¹³ Azok a kollégiumok, ahol több tudományterület hallgatói tanulnak, kutatnak együtt igazi multidiszciplináris közegként működnek, ahol a szűkebb szakterület mellett mindenkinek lehetősége van megismerkedni más tudományok világával és gondolkodásmódjával.

Egyéni tehetséggondozási formák: tutori rendszer, honorácior képzés, demonstrátori státusz

Az egyéni tehetséggondozás két fontos eleme a *tutorálás* és a *honorácior képzés*. Az egyetem Hallgatói Követelményrendszerének 26.§-a alapján „a *tutorálás a kiemelkedő képességű hallgató tehetségének kibontakozását segítő, a választott szakterületre vonatkozó tudás elmélyítését, a tudományos kutatáshoz szükséges készségek kifejlesztését szolgáló képzési forma, melynek során a hallgató egyéni tanulmányi követelményeket teljesít, egyéni ütemezésű munkaterv vagy kutatási terv alapján, egy vele személyes kapcsolatban lévő, őt segítő, motiváló, előrehaladását ellenőrző oktató, a tutor támogatásával.*”¹⁴ A tutor feladatköre leginkább a doktori képzés témavezetőjéhez hasonlítható, aki folyamatosan segíti, motiválja, és persze ellenőrzi a hallgatót. A Hallgatói Követelményrendszerben foglalt szabályoknak megfelelően a tutorálás során a hallgató a szakos tantervi követelményeit, esetleg az MA képzés tanegységeit, vagy a szakján kívüli tanegységeket teljesíti. A tanegységek teljesítése egyéni, emelt szintű kurzus keretében történik, melynek óraszama és/vagy tartalma jelentősen meghaladja az adott tanegység teljesítésére meghirdetett kurzus követelményeit.¹⁵ A tutorálás rendszere közel áll a kivételes tanulmányi rendhez, de attól leginkább az különbözteti meg, hogy a belépés sokkal szigorúbb feltételekhez kötött. A pályázóknak a választott tutorral együtt kidolgozott tanulmányi tervet kell benyújtani, melyet egy erre a célra létrehozott kari bizottság bírál el és engedélyez legfeljebb két szemeszter időtartamra. Ezen kívül a tutorálási programban részt vevő hallgató és vezető tanára félévente részletes jelentést köteles írni a tanulmányi terv teljesítéséről.¹⁶ Az ELTE Hallgatói Követelményrendszerének 26/A.§-a értelmében, a *honorácior státusz* keretein belül a Könyvtár- és Információtudomány Intézet bármely BA-s vagy MA-s hallgatója elvégezhet a képzés törvényi előírásain túl egy minort, szakirányt, specializációt vagy egyéb egyénileg összeállított 50 kreditet kurzus csomagot, akár oly módon, hogy az ELTE más karára is áthallgat. A honorácior státusz azoknak a tehetséges hallgatóknak szól, akik kiváló tanulmányi eredményekkel rendelkeznek és érdeklődésük túlmutat a törvényekben definiált egyetemi képzésen, továbbá képesek arra, hogy a vállalt többletet ugyanolyan jó eredménnyel teljesítsék, mint az alapkövetelményeket. A honorácior státusz

elnyerése pályázati úton történik, melynek része egy kutatási terv, ami tartalmazza a kutatás motivációját és céljait.¹⁷

Az egyéni tehetséggondozás egyik hagyományos, a klasszikus mester-tanítvány kapcsolat kialakításának lehetőségét nyújtó formája a *demonstrátori megbízás*. A demonstrátori megbízást az adott intézet, illetve tanszék által kiírt és elbírált pályázat útján lehet elnyerni. A megbízást elnyerő hallgatók aktív részeseivé válnak a szervezeti egység mindennapi életének, bekapcsolódhatnak a tudományos kutató és az oktatást előkészítő munkákba, rendezvények szervezésébe, az első évfolyamos hallgatók integrálásába, részt vehetnek továbbá az adott intézet vagy tanszék adminisztrációjában. A demonstrátori munka során szerzett elméleti tudás és gyakorlati tapasztalat birtokában a hallgatók nagyobb eséllyel folytathatják tanulmányaikat a doktori képzésben.¹⁸

Doktori iskolák (Könyvtártudományi Doktori Program)

Intézetünk oktatási és kutatási koncepcióját napjainkig meghatározza a nagy hagyományú egyetemi képzés és a végzett, tudós szakembereket fogadó könyvtártudományi doktori képzés szerves egysége. A hazai könyvtártudományi képzés legfelső szintjét jelentő Könyvtártudományi Doktori Program az ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskola keretében működik Kiszl Péter habilitált egyetemi docens vezetésével. Célunk, hogy a mesterképzésben résztvevő, legkiemelkedőbb hallgatók már tanulmányaik kezdetétől fogva megfelelő ösztönzést kapjanak a doktori képzéshez, képességeik ilyen irányba történő továbbfejlesztéséhez. Kiemelten fontosnak tartjuk, hogy a mesterképzést elvégzők képesek legyenek akár önállóan, akár teamek tagjaként alkotó módon részt venni a kutatás-fejlesztésben, ezért a mesterképzés követelményrendszerét úgy terveztük meg, hogy felkészítse a hallgatókat az ilyen jellegű munkákra, elősegítse a későbbi önálló szakmai fejlődésre való képességek kialakítását, és megalapozza az esetleges további tanulmányokban, azaz a doktori tanulmányokban való előmenetelt. Az egyéni kutatómunka terén szerzett gyakorlat nélkülözhetetlen a PhD-képzésbe történő továbblépéshez. Doktoranduszaink számára kiváló bemutatkozási lehetőséget kínálnak a különböző hazai és külföldi szakmai konferenciák, mint például a Pesti Bölcsész Akadémia, melynek 2014/2015-ös tavaszi félévében a Könyvtártudományi Doktori Prog-

ram hallgatója, *Vass Johanna* „Hány kattintás a tudás?” címmel tart négy előadásból álló kurzust, vagy éppen az idén 17. alkalommal megszervezett Digital Library 2015 konferencia a szlovákiai Jasnában, ahol Vass Johanna és Dávid Adrienne doktorandusz hallgatók képviselték intézetünket. 2013-ban a Magyar Tudomány ünnepe alkalmából, hagyományteremtő szándékkal megrendezett „Valóságos könyvtár – könyvtári valóság” című tudományos konferencián doktori programunk négy hallgatója (Juhász Éva, Rózsa Dávid, Sörény Edina, Stummer János) mutatta be kutatási eredményeit.¹⁹ A konferencia folytatása az idei évben várható. 2015-ben a brno-i BOBCATSSS konferencia Libraries – Users & Future Challenges szekciójában pedig „Functions of the university libraries in the third mission of the universities” címmel tartott előadást *Nemes László* doktorandusz hallgatónk.

Mentorrendszer

Az ELTE-n működő mentorrendszer lényege, hogy a valamilyen tekintetben hátrányos helyzetben lévő hallgatóknak segítséget nyújtsanak abban, hogy speciális hátrányukat leküzdve tanulmányaikat eredményesen fejezhessék be és képességeiket megszeménőig kiaknázhassák. A karok szervezésében működő mentorrendszer kortárs segítőkkel, mentorokkal, pályázatokkal, ösztöndíjakkal támogatja a mentoráltakat, attól függően, hogy hátrányuk anyagi természetű vagy egyéb hátrány csökkentésére van szükségük.²⁰ Figyelemre méltó, jól szervezett mentorrendszer működik például az ELTE Természettudományi Karán, ahol 2006 óta egyre több hallgató vállal mentori feladatokat és segíti tanulmányi, illetve szociális kérdésekben a hozzájuk fordulókat.²¹ A speciális élethelyzetekből adódó problémák kezelésére létrehozott mentorrendszernek köszönhetően biztosak lehetünk abban, hogy a tehetség és elhivatottság szerinti továbblépés minden gátló tényező (területi, szakterületi eltérések) nélkül érvényesülhet.

Tehetséggondozás a tervezett könyvtárostánár képzésben

Az informatikus könyvtár alap- és mesterszak mellett, az eddig említett valamennyi tehetséggondozási forma elérhető lesz az akkreditáció alatt álló könyvtárostánár osztatlan mesterképzési szak leendő hallgatói számára is. A könyvtárostánár szakkal ösz-

szefüggésben különös hangsúlyt fordítunk arra, hogy végzett hallgatóként az iskolai könyvtárban majd ők maguk is képesek legyenek a tehetséges diákok felismerésére és támogatására. A könyvtárostanárok képzési tervében számtalan olyan kurzus szerepel, amely az ehhez szükséges készségeket és képességeket fejleszti, de ezek közül most csak két tantárgyat emelnénk ki.

A *Képességfejlesztő pedagógia a könyvtárban* című tantárgy során a hallgatók a hatékony könyvtárhasználatot elősegítő képesség- és kompetenciafejlesztés lehetőségeivel ismerkednek meg. A cél, hogy a leendő könyvtárostanárok tájékozottak legyenek a könyvtárnak a tanulók személyiségfejlődésében és gondolkodásfejlesztésének segítségével betöltött szerepéről, alkalmazzák az információs műveltség, a digitális írástudás és a kritikai gondolkodás tanulása során kialakítandó speciális kompetenciák fejlesztésének módszereit, a tanórán és az iskolán kívüli oktatás lehetőségeit, színtereit. A tantárgy kulcsfogalmai: képességek, kompetenciák, kulcskompetenciák, kompetencia alapú oktatás, életkori sajátosságok, motiváció, egyéni és csoportos formák, a kooperatív tanulás, feladattípusok, pedagógiai projektek iskolai könyvtári bázison.

A *Tehetséggondozás az iskolai könyvtárban* című tantárgy célja pedig az, hogy olyan elméleti és gyakorlati ismereteket, módszereket tanítson, amelyek továbbfejleszthetők a könyvtári és a tanórán kívüli olvasóvá nevelésben, tehetséggondozásban, felhasználóképzésben. A tantárgy elsajátítandó ismeretanyagának főbb tárgykörei:

- *Történeti alapok. Word Council for Gifted and Talented (WcGT) – 1975, European Council for High Ability (ECHA) 1987. Európai Parlament ajánlásai: 1994/1248.*
- *A tehetséggondozás törvényi szabályozása*
- *Tehetség-azonosításra használt eszközök és módszerek. Mönks-Renzulli-féle modell. Szunnyadó tehetség, alulteljesítő tehetséges tanuló. A komplex azonosításra alkalmas módszerek. Tehetségfejlesztő programok.*
- *Könyvtárral kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása. A tanítás-tanulás, a könyvtári ismeretszerzés feltételeinek tervezése*
- *Az egyénhez igazodó tanulásirányítás normáinak a tervezése. A tanórán elsajátított ismeretek elmélyítése és kiegészítése. Könyvtárhasználati versenyek*
- *Pedagógusképzés – tehetséggondozás. Pedagógus szerep a tehetségfejlesztésben. Iskolai programok tehetséges gyermekeknek*
- *Az iskolán kívüli tevékenységformák. Tehetség és*

információfeldolgozás. Fejlesztendő kompetencia-területek.

- *Nemzeti és nemzetközi tehetséggondozási intézmények és szervezetek. Magyar Géniusz integrált tehetségsegítő program.*

Végezetül szólnunk kell intézetünk kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszeréről, melynek köszönhetően egyre több hallgatónk vesz részt *külföldi rész-képzésben*. Jelenleg 16 külföldi egyetemmel van élő ERASMUS szerződésünk.²² A tapasztalatok azt mutatják, hogy a külföldi tanulmányokban rejlő lehetőségeket a hallgatók messzemenően igyekeznek kihasználni és úgy látjuk, hogy nemcsak szakmai ismeretük, idegen nyelvi kompetenciáik fejlődnek ezáltal, hanem globális társadalmunkban olyan multikulturális és multidiszciplináris jártasságot szereznek, mely későbbi életük fontos, könnyen akár meghatározó elemévé válhat.

Az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet esetében a tehetséggondozás, azonban nem kizárólag ezeken, az itt felsorolt szinteken működik, hisz az egyetemi oktatás, képzés minden szintjén jelentkező pedagógiai feladatról van szó. A tutori és mentori rendszeren belül, de akár csupán az egyes órák keretében megmutatkozó hallgatói érdeklődés, elkötelezettség felismerése, majd fejlesztése, a hallgatói pálya követése²³ és aztán a végzett hallgatók pályára kerülésének segítése olyan felelős pedagógusi kötelesség, melyet mindenkor igyekeztünk érvényesíteni a Könyvtár- és Információtudományi Intézet története során. Jelen tanulmány keretében csupán néhány példa és jó gyakorlat bemutatására volt lehetőségünk, melyekkel megpróbáltunk rávilágítani a Könyvtár- és Információtudományi Intézet rendkívül gazdag és szerteágazó tehetséggondozási tevékenységére.

Irodalom

1. Az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet aktuális és korábbi jelentkezési és felvételi statisztikái elérhetőek az intézet honlapján: <http://konyvtartudomany.elte.hu/OKTATAS/felveteli.html>
2. SEBESTYÉN György: Az egyetemi könyvtárosképzés ötven éve. Budapest, Eötvös Kiadó, 2001. 29. p.
3. Eötvös Loránd Tudományegyetem: tehetséggondozási koncepció. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2008. 4. p. Elérhetősége: <http://www.elte.hu/file/tehetseggondozas.pdf> (Letöltés: 2015. június 2.)

4. KISZL Péter: Ízlik-e a bolognai? A többciklusú informatikus könyvtárosképzés eddigi tapasztalatai = Tudományos és Műszaki Tájékoztató, 57. évf. 2010. 1. sz. 8. p.
5. Eötvös Loránd Tudományegyetem: tehetséggondozási koncepció. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2008. 4. p. Elérhetősége: <http://www.elte.hu/file/tehetseggondozas.pdf> (Letöltés: 2015. június 2.)
6. KISZL Péter: Transzparencia és könyvtárosképzés az ELTE BTK-n = Könyvtári Levelező/lap, 24. évf. 2012. 12. sz. 3–10. p.
7. A kiadvány online elérhetősége: http://konyvtartudomany.elte.hu/OKTATAS/pdf/ELTE_LIS_kiadvany.pdf (Letöltés: 2015. június 2.)
8. BARÁTNÉ HAJDU Ágnes: Tehetséggondozás és pályakövetés, ahogy azt Fülöp Géza látta = Könyvtári Figyelő, 60. évf. 2014. 2. sz. 187–193. p.
9. Az 1991 és 2013 közötti dolgozatok és szerzők teljes listája, valamint az elért helyezések a Könyvtár- és Információtudományi Intézet honlapján olvashatók. Elérhetősége: <http://konyvtartudomany.elte.hu/OKTATAS/otdk2.html> (Letöltés: 2015. június 2.)
10. BRÉM Zsuzsanna – DUBNICZKY Zsolt: XXI. század: környezetbarát fenntarthatóság a könyvtárakban = Tudományos és Műszaki Tájékoztató, 61. évf. 2014. 11/12. sz. 406–430. p.
11. BARTON Dávid – PÁL Vanda: Open access és osztályozás = Könyvtári Figyelő, 59. évf. 2013. 4. sz. 700–709. p. Elérhetősége: http://epa.oszk.hu/00100/00143/00089/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2013_4_700-709.pdf (Letöltés: 2015. június 2.)
12. Eötvös Loránd Tudományegyetem: tehetséggondozási koncepció. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2008. 10. p. Elérhetősége: <http://www.elte.hu/file/tehetseggondozas.pdf> (Letöltés: 2015. június 2.)
13. Eötvös Loránd Tudományegyetem: tehetséggondozási koncepció. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2008. 7. p. Elérhetősége: <http://www.elte.hu/file/tehetseggondozas.pdf> (Letöltés: 2015. június 2.)
14. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szervezeti és Működési Szabályzat II. kötet. Hallgatói Követelményrendszer. Módosításokkal egybeszerkesztett változat. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2015. 29. p. Elérhetősége: http://www.elte.hu/file/ELTE_SZMSZ_II.pdf (Letöltés: 2015. június 2.)
15. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szervezeti és Működési Szabályzat II. kötet. Hallgatói Követelményrendszer. Módosításokkal egybeszerkesztett változat. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2015. 29. p. Elérhetősége: http://www.elte.hu/file/ELTE_SZMSZ_II.pdf (Letöltés: 2015. június 2.)
16. Tehetséggondozás a Bölcsészettudományi Karon. Elérhetőség: <http://www.btk.elte.hu/minoseg> (Letöltés: 2015. június 2.)
17. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szervezeti és Működési Szabályzat II. kötet. Hallgatói Követelményrendszer. Módosításokkal egybeszerkesztett változat. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2015. 30–32. p. Elérhetősége: http://www.elte.hu/file/ELTE_SZMSZ_II.pdf (Letöltés: 2015. június 2.)
18. Tehetséggondozás a Bölcsészettudományi Karon. Elérhetőség: <http://www.btk.elte.hu/minoseg> (Letöltés: 2015. június 2.)
19. BODA Gáborné KÖNTÖS Nelli: Valóságos könyvtár - könyvtári valóság: tudományos tanácskozás az ELTE BTK-n = Könyvtári Levelező/lap, 26. évf. 2014. 1/2. sz. 3–7. p.
20. Eötvös Loránd Tudományegyetem: tehetséggondozási koncepció. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2008. 9. p. Elérhetősége: <http://www.elte.hu/file/tehetseggondozas.pdf> (Letöltés: 2015. június 2.)
21. Az ELTE TTK Mentorrendszerének honlapja. Elérhetősége: <http://mentor.elte.hu/> (Letöltés: 2015. június 2.)
22. A Könyvtár- és Információtudományi Intézeti ERASMUS partnereinek listája az intézet honlapján olvasható. Elérhetősége: <http://konyvtartudomany.elte.hu/OKTATAS/erasmus.html> (Letöltés: 2015. június 2.)
23. A Diplomás Pályakövető Rendszer honlapja. Elérhetőség: <https://minoseg.elte.hu/dpr> (Letöltés: 2015. június 2.)

Beérkezett: 2015.június 3.